

Sylë KELMENDI

**KONTRIBUTI I MËRGATËS PËR PRANVERËN E
MADHE SHQIPTARE - DEMONSTRATAT E VITIT 1981**

Abstrakti

Pranvera e madhe - Demonstratat studentore të vitit 1981, kishin jehonë në gjitha trojet etnike në ish Republikën Socialiste Federative të Jugosllavisë (RSFJ), ashtu edhe në shtetin amë, Shqipërinë. Por edhe Mërgatën shqiptare në gjithë botën patën jehonë dhe përkrahje edhe nga popujt liridashës të botes demokratike perëndimore.

Shqiptarët në RFGJ edhe ata të punësuar sipas marrëveshjes ndërshtetërore Gjermano-Jugosllave e vitit 1968/69, por edhe mërgata e strehuar politike në RFGJ ajo ishte përkrahëse edhe realizuese atyre demonstratave duke i ndihmuar dhe me materiale propagandistike (dërgonte shtypin që botohej në mërgatë, pamfletet edhe mjete materiale).

Por, pak mbas mbarimit të demonstratave në Kosovë, filluan Demonstratat nga mërgata në RFGJ, Zvicër, Belgjikë e vende tjera perëndimore, por edhe në gjithë globin ato vazhdojnë edhe sot kur kanosen qenia shqiptare në trojet e tyre. Në Mërgatën Ekonomike dhe Politike, dashuria dhe përkrahja ndaj vendit nga vinin të mërguarit në RFGJ, formuan parti politike me orientim të majtë dhe të djathtë. Por edhe klube dhe shoqata atdhetare. Kësisoj ata e mbështetën vendlindjen e tyre Kosovën dhe trojet etnike në ish RSFJ.

Mërgata - diaspora, ka meritat edhe për Pranverën e madhe shqiptare-Demonstratat Studentore (11.3.1981-25/26.3.1981) edhe të mëvonshme gjithë popullore deri në çlirimin e vendit.

Në vend të hyrjes

Në këtë studim përfshihen Mërgimi i shqiptarëve në RFGJ nga viti 1966 në baze të një marrëveshje ndërshtetërore RFGJ-RSFJ e vitit 1968/69.

Për shkuarje edhe të punëtorëve sipas kërkesës dhe ofertës (Punëdhënës dhe Punëmarrës), fillon nga vit 1967-1974. Por edhe shkuarja e kërkuesve të azilit (të strehuarit politik) shqiptarë që nuk ishte në numër të madh pas mundësive të vogla për udhëtimin për shtetet Perëndimore. Nga kjo kategori ishin përkrahësit dhe kontribuesit më të mëdhenj për vendlindjen dhe lirinë e saj. Por, kësaj iu bashkuan edhe punëtorët jashtë vendit (Gastarbeiter), që u komplementuan në mes veti. Por edhe mbikëqyrja e shtetit jugosllav për shqiptarët të jenë lojal ndaj sunduesve. Por nuk pati shumë sukses, se shqiptarët nuk u mashtrua nga politikat shtypëse jugosllave.

Rrymat politike që vepruan në mërgatën shqiptare në RFGJ u takonin dy poleve politike, të majtit ishin shumica e të djathtë, por kishte edhe apolitik. Mënyrat e përkrahjes, tentimi për bashkim dhe koordinim i gjithë shqiptarëve në mërgatën në RFGJ dhe bashkimi i tyre në 17.1.1982.

Këtu përfshihen edhe vështirësitë në veprimin politik të mërgatës nga pengesat politike jugosllave të cilat me organet e tyre ekzekutive (Përfaqësuesit diplomatik, ambasadat, konsullatat, përfaqësitë e kulturës dhe klubet që kontrollonin por nuk mungonin edhe UDB dhe spiunet nga shteti edhe në mesin e Mërgatës. Por edhe përkrahja nga vendasit (gjerman) shtypi edhe partitë e ndryshme politike, Por edhe nga mërgata e të huajve në RFGJ (Kroatëve dhe popujve tjerë të robëruar dhe lirishtës) u solidarizua me kauzën e tyre.

Ndonjëherë i organizonin demonstratat së bashku. Këtë më së shumti e bëri BLNDSH. Por edhe njoftimi i shtypit për këto pakënaqësi të mërguarve shqiptarë nga ish RSFJ. Por politika zyrtare ishte e distancuar ndaj këtyre ngjarjeve. Mbase një pjesë e euro perëndimorëve e kishin RSFJ si të përkëdhelur. Mbase kjo e kishte propagandën kinse e kishte zgjidhur çështjen e kombeve dhe kombësive.

Por kjo ndikoi ngase Jugosllavia nga 1948 kishte prishur marrëdhëniet me BRSS. Por ajo mbas vdekjes së Stalinit i kishte përmirësuar marrëdhëniet heshtur. Jugosllavia ishte e hapur në dy polet politike, lindje – perëndim merrte ndihmë nga dyja anët. Por, ajo në vitet mbas luftës u angazhua edhe në polin e tretë, të të painkuadruarve. Do të ketë edhe disa dokumente nga arkivat vendase, fotografi dhe disa artikuj shtypi gjerman, por edhe disa parti dhe klube dhe figura të njohura të Mërgatës.

Vështirësitë e mërgatës për me rrëzua këtë imazh të RSFJ ishte i rendë, pothuajse i pa mundur. Por, në saje të veprimtarisë së palodhshme të mërgatës kjo në mënyrë graduale u realizua. Pra, shkalla e parë këtij sensibilizimi ishte pranvera 1981.

Demonstratat e Kosovës dhe ato në perëndim janë fillimi i parë. Ndërsa edhe në vazhdimësi veprimtaria me demonstrata dhe humbjen e autonomisë në fund të vitet 1980. Shkatërrimi i RSFJ dhe luftërat bënë të mundur shqiptarëve ti tregojnë botës demokratike se ekziston çështja shqiptare që duhet zgjedhur, kjo kulmoj me intervenimin e NATO-s, me përkrahjen edhe të Gjermanisë.

Mërgata shqiptare ekonomike sipas Marrëveshjes jo e dhunshme

Mbas amendamenteve kushtetuese të viteve 1968-1971 dhe se fundi Kushtetuta e vitit 1974 që Kosova u bë pjesë përbërëse e ish Federatës jugosllave element konstitutive me përfaqësim të barabartë në RSFJ. Në vitin 1969, pas një marrëveshje në mes të RFGJ-RSFJ u bë e mundur që nga RSFJ por edhe shqiptarët të dërgohen të punojnë

si punonjës mysafirë (Gast-Arbeiter). Kjo ishte një mundësi e mirë që edhe të zvogëlohet edhe numri i punëkërkuesve në Kosovë dhe viset shqiptare nën sundimin e RSFJ që vërtet u shfrytëzua në pasurimin material dhe kulturor duke shkuar në vende demokratike (RFGJ; Francë; Suedi; Zvicër; Danimarkë) të shqiptarëve.

Por kishte edhe efektet negative duke ndarë familjet në dysh, edhe zvogëlimin e numrit të shqiptarëve në Kosovë dhe trojet shqiptare, dëshirë e kamotshme e Serbisë, dhe rreziku të shkuarve që mos të kthehen kurrë dhe asimilimi tyre dhe fatkeqësitë e ndryshme. Por edhe kjo nuk e ngopi Serbinë hegjemone dhe urrejtëse ndaj shqiptarëve duke mos u kënaqur me të, disa të drejta që ju dhanë shqiptarëve që meritonin më shumë nga plenumi i Brioneve dhe Kushtetuta e vitit 1974, ajo nuk mund të heshte.

Shkaqet ekonomike

Në ish RSFJ, shqiptarët ishin kombi më i pa zhvilluar ekonomikisht dhe kulturor - arsimor si në Kosovë dhe në viset shqiptare në republikat e Jugosllavisë, Maqedoni, Serbi, Mal të zi. Zhvillimi i ekonomisë mbas luftës dyte botërore ishte mjaft i ngadalte për arsye që i ceka më lartë, se si intencat ishin që trojet shqiptare të mos zhvilloheshin. Synonin që ata sa më shumë të shpërngulen në Turqi dhe vendet tjera. Për me ilustrua këtë më së miri, do ta japë një tabelë për papunësinë në Kosovë dhe viset shqiptare në ish RSFJ nga viti 1952 -1976 sipas autorit gjerman Othmar Nikola Haberl e vitit 1978. Kjo tabelë më së miri tregon pa barazinë në kohën e Titos dhe arsyen që shqiptarët të kërkonin strehim politik dhe në Gjermani të demonstrojnë kundër kësaj politike.

Me këtë tabelë, dëshmohet se sa të diskriminuar ishin shqiptarët në punësim, ishin më pak të punësuar nga viti 1952-1976 duke ditur se në trojet shqiptare në ish RSFJ, kur dihet se nuk përfshiheshin në entet për inkuadrim se numrat do të ishin më të mëdhenj. Por propësepropë numrat janë të lartë në Kosovë dhe

republikat ku jetonin shqiptarët në ish RSFJ. Këta numra të lartë i kishin në të gjitha lëmenjtë, politike dhe kulturore.

TABELA 1 - NË PËRQINDJE

Viti	RSFJ	Mali i Zi	Maqedonia	Serbia	Kosov C
1952	2.5	1.6	6.2	2.4 - 2.5	1.9
1953	4.3	2.6	8.3	4.1 - 4.4	3.3
1954	3.7	2.4	8.2	3.3 - 3.5	2.9
1955	2.9	1.8	6.7	2.8 - 3.6	13.8
1956	4.3	5.4	9.0	4.7 - 5.2	17.0
1957	4.5	5.9	10.5	5.0 - 5.1	15.3
1958	4.9	9.1	11.2	7.3 - 7.6	20.9
1959	5.6	8.5	11.5	6.0 - 6.2	17.6
1960	5.1	6.3	12.5	6.5 - 7.0	20.2
1961	5.6	7.1	15.8	7.0 - 7.3	19.6
1962	6.7	7.8	16.2	8.8 - 9.0	20.6
1963	6.4	6.6	10.5	8.3 - 8.0	16.1
1964	5.5	6.1	12.5	7.4 - 7.0	15.0
1965	6.1	6.3	16.5	7.1 - 7.5	21.1
1966	6.7	7.7	16.4	7.0 - 7.6	21.1
1967	6.7	7.8	18.2	7.2 - 7.9	20.9
1968	7.0	8.9	19.1	8.7 - 9.4	21.4
1969	8.2	7.4	19.1	8.8 - 9.3	22.0
1970	7.7	6.0	18.9	8.2 - 8.0	20.0
1971	6.7	6.6	19.3	7.8 - 8.0	17.1
1972	7.0	7.1	18.2	8.6 - 8.9	18.9
1973	8.1	12.3	19.7	10 - 10.7	20.5
1974	9.0	13.0	21.0	12 - 12.1	22.0
1975	10.2	15.1	22.2	13.2 - 13.6	23.8
1976	11.4	13.2	21.7	14.1 - 14.6	23.1

Strehimi si refugjatë politikë (azil kërkues) në vitet 1949-1982

Numri i refugjatëve politikë në RFGJ

Ky numër është vështirë të caktohet. Por numri duhet të merret nga numri i azilkërkuesve nga ish RSFJ, pasi shqiptarët vinin

me dokumente nga ish RSFJ dhe trojet e mbetur nën këtë regjim shtypës. Strehuesit e azilit lajmërohen si jugosllav. Në Arkivin e Landit Baden – Württembergut, kam gjetur disa emra.

Në Landesarchiv Baden Württemberg – Shtuttgart Signatur: EA2/ 303 Refugjatët Politik dhe Azili. Vetëm shqiptarë pa mbiemër, Genc 34 vjeçar i martuar, dita e lajmërimit për azil 24.3.1980, vetëm me numra nga shteti i RSFJ dhe Shqipërisë.

TABELA 2									
Shtetësia	Te huaj ¹	Femra	Fëmijë nën 14	Aufenthalt erlaubnisse	Aufenthalt Berechtigung	Duldung	Pas. Ref. RFGJ	Azylberech tigte	Pa shtetësi
Shqipëria	250	18	52	66	1	-	138	19	90
RSFJ	169.130	51.575	12.986	135.869	106	133	7.492	1.762	5.066

Refugjatët politik dhe Azili në RFGJ- e viti 1969. Nga Signatura: EA 2/303 Bü 254 – 265 zü 264 Wiesbaden

19.06.69 III. 680/79. (30. 09. 1978) 1Lejë qëndrimin e caktuar e të huajve; Leje qëndrimi i përhershëm (kjo leje e qëndrimit i ka të drejtat edhe të ketë ndërmarrje-firma); Duldung – durim, i/e durueshëm për kohë të caktuar, deri në rregullimin në vendin e refugjatit dhe Asylberechtigte – e drejtë në Azil. Këtu përfshihet edhe gjinia femërore dhe fëmijët.

TABELA 3									
Shtetësia	Te huajtë1	Femra	Fëmijë	Aufenthalt	Aufenthalt	Duldung	Pas. Ref. RFGJ	Azylberechigte	Pa shtetësi
Shqipëria	192	20	54	73	2	1	135	19	95
RSFJ	331.576	103.942	19.386	297.523	153	95	8.629	2.923	5. 500

Nga Signatura: EA2/303 Bü 254 – 277 zü 275. III 680/83 Lejë qëndrimin e caktuar e të huajve; Lejeqëndrimi i përhershëm (kjo leje e qëndrimit i ka të drejtat edhe të ketë ndërmarrje-firma); Duldung – durim, i/e durueshëm për kohë të caktuar, deri në rregullimin në vendin e refugjatit dhe Azylberechigte – e drejtë në Azil. Këtu përfshihet edhe gjinia femërore dhe fëmijët.

TABELA 4									
Shtetësia	Te huajtë	Femra	Fëmijë nën 14	Aufenthalt erlaubnise	Aufenthalt Beretigung	Duldung	Pas. Ref. RFGJ	Azylberechigte	Pa shtetësi
Shqipëria	215	21	52	79	2		124	19	84
RSFJ	331.576	103.942	19.386	297.523	153	95	8.629	2.923	5.500

Refugjatet Politik dhe Azili në RFGJ në 1969. Signatur: EA 2/303 Bü.254 Bundesgeibiet 30.9.1970 pa Berlinin Perëndimor 1Lejë qëndrimin e caktuar e të huajve; 2Leje qëndrimi i përhershëm (kjo leje e qëndrimit i ka të drejtat edhe të ketë ndërmarrje-firma); 3Duldung – durim, i/e durueshëm për kohë të caktuar, deri në rregullimin në vendin e refugjatit dhe 4Azylberechigte – e drejtë në Azil.

TAB. 5									
Shtetësia	Te huajtë1	Femra	Fëmijë nën 14	Aufenthalt	Aufenthaltslaubnisse Beretigung	Duldung	Pas. Ref. RFGJ	Azilberechigte	Pa shtetësi
Shqipëria	209	26	49	76	5	1	8	17	90
RSFJ	594.284	164.388	44.842	496.249	214	323	7.072	1.954	4.823

Signatur: EA 2/303 Bü 254 / 391/Bundesgebit Wiesbaden 31.12.1971 1Lejë qëndrimin e caktuar e të huajve; 2Lejëqëndrimi i përhershëm (kjo leje e qëndrimit i ka të drejtat edhe të ketë ndërmarrje-firma); 3Duldung – durim, i/e durueshëm për kohë të caktuar, deri në rregullimin në vendin e refugjatit dhe 4Azilberechigte – e drejtë në Azil.

Kam hulumtuar edhe në disa dokumente të Ministrisë së Punëve të Brendshme të disa regjioneve të Gjermanisë perëndimore, ku paraqitet numri i refugjatëve nga ish RSFJ në vitin 1966, në Signatur: EA 2/303-236. Por edhe për vitet në vazhdim nga viti 1971-1982 ka disa dokumente që dëshmojnë për shkuarjen e shqiptarëve si Azil- Refugjat në RFGJ. Po të gjetura në LABW në Shtutgart. Tani po japim një tabelë e të huajve që dëshirojnë azil në RFGJ:

TABELA 6						
Shteti	1972*	1973*	1974*	1975*	1976*	1977*
Shqipëria	6 persona	6 persona	6 persona	7 persona	5 persona	2 persona
RSFJ	401 persona	389 persona	558 persona	507 persona	526 persona	214 persona

Nga Signatura: EA 2/303 Bü 221 nga 01. 02. 1972 – 31. 07. 1977.

*Person, që kanë kërkuar strehim në RFGJ. Nga kjo mund të konstatojmë se shqiptarët ishin për nga numri i popullsisë vendin e tretë, numri tyre ishte i madh.

Nga Shqipëria në vitin 1977/78/79/8081, kërkuan azil vetëm pak persona. Më 1977, kërkuan 4 vetë, në vitin 1978 vetëm 1 një person, 1979- 11 vetë dhe 1980- 31 vetë

TABELA 6		
1	Nga Jugosllavia në 1977	524
2	Nga Jugosllavia në 1978	438
3	Nga Jugosllavia në 1979	390
4	Nga Jugosllavia në 1980	544

Nga Signatura: EA 2/303 – Bü 221 Fleta 1 197 6. dhe 01. 07. 1977 fq. 16-18

Në fund të viteve 1960/70, Kosova dhe viset shqiptare në ish RSFJ mbas plenumit të katërt të Brioneve, si në vend edhe jashtë, bota filloi që të behët e njohur shkëlja e të drejtave të shqiptarëve.

Edhe bota demokratike, nga vitet 1960, ndryshuan edhe përmirësuan ligjet për refugjatë. Mbasi vitet e parë u shfrytëzuan për ndërtimin e vendit nga lufta e shkaktuar nga fashizmi (1939 – 1945). Gjermania Perëndimore caktoi edhe rregullat dhe vendet nga refugjatët kërkuar të azilit. Për ata përgatiten broshurat për azil. Edhe Amnesty international (AI), mbante rregullisht raporte vjetore për shkëljen e të drejtave të njeriut në botë. Por, shqiptarët në ish Jugosllavi ishin të anashkaluar, pasi RSFJ ishte e përkëdhelura e perëndimorëve. Por, evropianet më shumë merreshin me Shqipërinë. Shqiptarët që jetonin në RFGj si refugjatë, njoftonin vendasit për atë që ndodhte në ish RSFJ me shqiptarët, shembulli i Emin Fazliut. Por edhe rekomandimet nga vendi i ngjarjes që në vazhdimësi kishte gjykime politike sikurse ndodhi më 1975/76/78. Kur më shumë se 100 intelektualë dhe studentë u dënuan me dënime drakonike 15 vjet burg të prirë nga Adem Demaçi. Gjatë viteve ‘70, në Gjermani, shqiptarët, shumë nga ata fituan azilin vetëm në vitin 1974 si qytetar të RSFJ

15,8% dhe në vitin 1975, shkoi deri në 24,1%. Për ta përcaktuar numrin e azilkërkuesve shqiptarë në RFGJ, po paraqes disa statistika për të huajt në RFGJ.

Im Blickpunkt: «Ausländische Bevoelkerung in Deutschland», 52 C 2774, Wiesbaden 2001 Në tabelën 8 po e jap nga viti 1972 - 1982. Ku jepet lajmërimi i azilkërkuesve dhe të drejtën e azilit dhe lejimi e azilit nga organet respektive gjermane në përqindje.

TABELA 8			
Viti	Aplikuesit për Azil nr.	E drejta në azil nr.	Lejimi për azil %
1972	5.299	2.644	39.8%
1973	5.595	2.047	33.8 %
1974	9.424	4.144	32.4%
1975	9.627	2.928	22.2 %
1976	11.123	2.654	18.4%
1977	16.420	1.854	10.0%
1978	33.136	2.307	10.3%
1979	51.493	6.573	16.5%
1980	107.818	12.783	12.0%
1981	49.391	8.531	7.7%
1982	37.423	6.209	8.8 %

Veprimtaria dhe organizimi politik i mërgatës në RFGj

Në vitet 1960/70/80, mërgata dhe RSFJ dihet se gjatë kësaj periudhe kishte një sistem totalitar-komunist dhe një partiak ku Partia Komuniste e Jugosllavisë dominonte në vend dhe jashtë vendit ajo kishte organet e saja të kontrollimit ndaj qytetarëve edhe të shqiptarëve sikurse në Jugosllavi. Por edhe jashtë saj ku ajo si e përkëdhelura e perëndimit kishte përfaqësitë e saj Diplomatieke (Ambasadat, Konsullata). Por edhe sistem politik që ishte aq shumë mbante kontrollin e shqiptarëve në vendlindje por edhe në mërgatë.

Shqiptarët e mërguar ata që ishin të organizuar politikisht në vendlindje edhe kur shkuan në mërgim, vazhduan aktivitetin politik edhe më shumë se më parë. Në RFGJ gjetën klimën më të volitshme të veprimit edhe pasi i përcilleshin nga organet ndjekëse të RSFJ. Në këtë veprimtari politike, nuk mungoi edhe bashkërendimi i mërgatës së vjetër dhe asaj të re si ekonomike – politike. Kjo veprimtari i bashkoi edhe ata që kishin mos përputhje ideologjike të majtit dhe të djathtit, por pati edhe vështirësi në bashkëpunimin e tyre sidomos me nacionalistët e vjetër, ata që kishin përkrahur fashizmin. Këtu ka dallim në mes të nacionalistëve nga ishe RSFJ të cilat nuk donin që së pari të rrëzohej komunizmi në RPSSH nga disa vende perëndimore, mendonin se bëhet përmes Jugosllavisë e cila ishte kundër shtetit shqiptar.

Shumë tentime diversantë nga perëndimi dhe RSFJ e sulmonin Shqipërinë duke hyrë nga territori jugosllav, ata e sulmuan Shqipërinë, por për fat, pa sukses të shqiptarëve nga viset në ish Jugosllavi. Ata e donin shtetin shqiptar të pa thyeshëm dhe një strehë të fortë që ta ndihmonte në raste të vështira siç kishte ndodhur edhe më përpara dhe gjatë viteve 1981. Kjo përkrahje, pavarësisht nga vështirësitë e Shqipërisë kjo mbështetje për shqiptarët ishte ofruar me dëshirë nga Shqipëria. Me konsolidimin e mërgatës kishte ndihmuar edhe RSPSh, sidomos në bashkëpunimin e mërgatës ndër veti si të majtit edhe të djathtit. Shembulli më i mirë ishte që në takimin e parë kur në Stamboll ishin takuar në Ambientet e Përfaqësimit Diplomatike shqiptarët në Turqi, në muajin tetor 1981, Kadri Zeka (OMLK) dhe Bardhosh Gërvalla (LNÇKVSHJ), shkuan për tu takuar për Marrëveshjen e të gjitha grupeve politike për bashkimin e tyre. Nga pala shqiptare ishte Bujar Hoxha, djali i patriotit, Hoxhë Kadri – Prishtina dhe nga Kosova, i ikuri Sabri Novosella, i cili në këtë takim nuk qe bashkëpunues.

Nuk vazhdoi gjatë kjo mosmarrëveshje pasi ndodhi edhe dasma e Kadriut me Bulën në Dhjetor-Janar të vitit 1981/82 ku u

sqaruan edhe disa situata nga Jusufi dhe Kadriu dhe atdhetarët tjerë. Fatkeqësisht ndodhen vrasjet e 17.1.1982 që pengoi të ndodhte bashkimi i grupeve atdhetare me orientim të majtë.

Organizimi politik i mërgatës në Gjermani, kishte filluar mbas Luftës së Dytë Botërore, ishin ata të ikur që kishin humbur luftën si bashkëpunëtor të fashizmit, disa sikurse të ikurit nga Kosova – viset shqiptare në RSFJ nuk e kishin përkrahur fashizmin si diçka e mirë por si fazë kalimtare më vonë për t'u bashkuar me Shqipërinë. Organizatat politike të refugjatëve të më vonshme, shumica ishin të majta ashtu siç ishin të organizuar në vendlindje të majta, me shumë nacionaliste, pasi ishte vendi amë Shqipëria komuniste.

Në viset Shqiptare në ishe RSFJ, për shqiptarët kishin vetëm dy mundësi s'kishte tjetër vetëm me Titon ose me Enverin. Kështu, rrugë e vetëm e veprimit mbeti Enveri, rrugë e drejtë e shqiptarisë dhe rruga e titistëve e të shtypurve. Pra, kishte dy organizime politike të majta dhe të djathta me pak dallime. Por, nuk mungonin as ata që nuk i ishin edhe as majtas as të djathtë. Këtu mund ta jap një shpjegim të vogël për ata që nuk ishin as të djathtë, shpjegohet se shqiptarët nuk patën mundësi për të krijuar parti të veta shqiptare pasi si të majtit që u krijuan si orientim i majtë u krijuan të ndihmuar nga sllavët ose ishin me prejardhje nga Rusia por edhe të djathtit që kanë zanafillën në fundin e Perandorisë Otomane (agallarëve dhe bejlerëve) ose nga Mbretëria Serbe-Kroate-Slllovene (MSKS), ose Mbretëria Shqipërisë që nuk ishte e dashur në Kosovë dhe viset shqiptare në RSFJ.

Organizatat (Partitë) politike të djathta

Këto organizata kanë zanafillën në Luftën e Dytë Botërore, një numër i madh filluan nga mbas Lufta e Dytë Botërore siç ishte Partia Nacional Demokrate Shqiptare (NDSH), ku shumica u zbuluan dhe dënuan me shumë vite burg dhe një pjesë u ekzekutuan.

Në RFGJ ky formacion politik ishte nga Besëlidhja Kombëtare Demokratike Shqiptare e formuar në Marsejë të Francës si

parti politike shqiptare jashtë vendit. Veprimtarinë e ka vazhduar edhe në Gjermani e themeluar: Pionieri i organizimit politik të shqiptarëve në Gjermani fillon me orientim të djathtë nga Emil Fazlia, i lindur më 24.9.1937, në Vidishiq të Mitrovicës, punëtor tekstili dhe gazetar.

Aktiviteti i partisë dhe kryetarit është përcjell edhe nga policia gjermane, këtë e dëshmojnë dokumentet në Landesarchiv Baden Württembergut, nga resori i Punëve të Brendshme (Policia Kriminale) për aktiviteti për demonstratat e organizuara për çështjen e Kosovës dhe shqiptarëve në Jugosllavi dhe sistemin politik në Shqipëri. Aktiviteti i tij dhe partisë është në demonstrata të shqiptarëve, më letra drejtuar politikanëve gjermanë dhe RSFJ.

Për shkëljen e të drejtave të shqiptarëve në ish Jugosllavi dhe mos barazia më popujt tjerë, demonstratat i mbajti në të gjitha qytetet vetëm nga shqiptarët por nuk kishte shumë përkrahës nga mërgata dhe të shumtën e rasteve i mbante me kroatët nga se kroatët ishin më të organizuar që nga vitet 1930 deri tani në të majte dhe të djathtë. Ishte njohës i gjuhës serbo-kroate pasi kishte studiuar gazetarinë në Sarajevë dhe ishte një kohë gazetar në «Rilindje» resori kulturë dhe turizëm dhe nga Zagrebi ishte ardhur në Gjermani.

Në Demonstratat e organizuar nga Emini, kishte kërkesa për Republikën e Kosovës (Shqiptare në Jugosllavi) për sistem shumë partiak dhe zgjedhje të lira dhe bashkimin e Shqiptarëve, të shkruar në gjuhen shqipe, serbo-kroate dhe gjermanishte. Qytetet ku i mbanin Demonstratat në Gjermani ishin Shtutgarti, Müncheni, Bonni, Frankfurti, Düsseldorf, etj. në vitet 1970/85.

Aktiviteti i Fazliut dhe BNDSH ishte një Letër dërguar Sekretarit të Drejtësisë të RSFJ Luka Banoviq në Beograd i drejtohen në këtë mënyrë: «Unë akuzoj (Unë ankohem) si shqiptar, jo për të kërkuar falje se si ju më akuzoni për terrorist dhe kundërshtar të RSFJ dhe kërkonin ekstradimin tim dhe dënimin tim nga gjyqet jugosllave diskriminuese për shqiptarët. Por, jam duke protestuar për gjendjen e kombit tim në Jugosllavi». Këtu shprehte edhe qëndrimin e partisë

BKDSH për të burgosurit politikë ku nga shqiptarët ishin 1.500 vetë dhe për dënimet e vitit të fundit 1978 duke mos harruar grupin e Adem Demaçit të 6.2.1976, dhe shumë procese të tjera ku dënoheshin shqiptarët. Letra kishte 4 faqe, shkrim i dendur, në gjermanisht. Letra i dërgohet me të njëjtin tekst edhe organeve gjermane dhe qytetarëve gjermanë, ku ia kishte bashkëngjitur edhe një historik të shkurtër të shqiptarëve si mbeten më shumë se gjysma jashtë Shqipërisë Londineze dhe proceset gjyqësore nga viti 1975 - 1978 . Letra ka datën 24.9.1978.

Edhe pse Gjermania shtet demokratik dhe pluralist, nuk kishte në fillim simpati ndaj kërkesave të shqiptarëve për barazi për shkak të miqësisë me jugosllavët e akuzonin dhe ngriteshin padi ndaj Emin Fazlisë dhe bashkë partiakëve të tij. Veprimtaria politike Besëlidhjes Kombëtare Demokratike Shqiptare nuk kishte shumë përkrahës edhe nga frika e RSFJ dhe kthimit në vendlindje ndjekjes dhe persekutimeve dhe se ishte edhe parti e djathtë dhe Kryetari ishte martuar me kroate (sllave) dhe protestat demonstratat i mbante bashkë me kroatët e quajtur Ustash. Propaganda jugosllave e etiketonte për bashkëpunëtorë të sigurimeve jugosllave (UDBA), por edhe nga shqiptarët aktivistët kishin shfaq dyshime.

Por edhe bashkëpunimi me kroatët që ishin të dhunshëm në demonstrata dhe takonin ekstremitet të djathtë që edhe Gjermania kishte probleme me ta. Kjo ishte për aktivistët tjerë politik kundërshtar të Jugosllavisë dhe përkrahës të çështjes shqiptare. Nuk kishin dëshirë që të armiqësoheshin me mikpritësit. Ndoshta edhe pjesëmarrja në demonstrata të organizuar nga Emmini ishin nga 40- 200 vetë, vetëm me shqiptarë dhe e përbashkët me kroatët, shkonte deri 500 vetë. Kishte fituar qëndrimin e azilkërkuesit në RFGJ, sipas nenit § 28 të ligjit për të Huajt më 3.5.1979, aktet az: Yug. /D 24. 834.

Aktivitetin politik i BNDSH e kam gjetur edhe dokumentet janë të shumtë për Emin Fazliun. Si duket ajo parti vepronte si parti e kryetarit në EA2/303 Bü: 838 Organizatat Politike të Huajve (1979-1982), EA2/303 Bü:837 (1975), ku tregohen aktivitetet e kësaj partie

dhe akuzat e organeve gjermane ndaj kryetarit që nga një herë binin ndesh me ligjet vendase. Por, me sa kam hulumtuar nuk kam gjetur përpjekjen për bashkëpunimin me organizatat politike shqiptare që vepronin në Gjermani. Besëlidhja kishte edhe organin e vetë të shtypit me titull «Besa Shqiptare». Emini bënte edhe informimin e vendasve me Intervista për Gazetat sikurse ishin «Der Spiegel» dhe Gazetën ditore «Shtutgarter Zeitung».

Pseudonimi i tij ishte Emil Kastrioti, Emin Gjenerali që nuk ishte ai që sillte shumë entuziazëm te mërgata por se ishin me mendjemadhësi dhe lëvdime personale. Kishte mëdyshje nga atdhetarët. Ballina e Gazetës «Besa Shqiptare» organ i Besëlidhja Kombëtare Demokratike Shqiptare.

Organizatat (partitë) politike me orientim të majtë

Edhe organizimi politik në vendlindje, organizimi ishte ilegal i të majtës jo pro Titos (komunistëve jugosllavë) por, pro vendit amë Shqipërisë. Në mërgatë, në Gjermani, ishte si ilegale ose gjysmë ilegale. Se veprimtaria e mërgatës nuk ndjekej nga organet drejtësisë gjermane kur nuk i shkelnin ligjet vendase, kishte tolerancë. Veprimtaria e tyre nuk duhej të ishte e dhunshme që nuk tolerohej nga vendasit. Kjo veprimtari politike e mërgatës nuk bëhej ilegalisht nga se në Gjermania i pengonte por nga ndjekjet nga Jugosllavia që kishte në çdo përfaqësi diplomatike edhe organet e sigurimit por edhe në përfaqësitë kulturore dhe klube dhe shoqata që kishin organizuar mërgimtarët. Por përcjellja e veprimtarëve politikë shqiptar bëhej edhe nga vetë shqiptarët nga organet ndjekëse të ish Sekretariatit të Punëve të Brendshme të KSAK. Disa mërgimtarë i ndiqnin veprimtarët nga mosdija dhe që i shërbenin sistemit okupues jugosllav, por edhe shqiptarë të punësuar në sigurimin shtetëror dhe në përfaqësitë diplomatike të ish RSFJ.

Organizatat ose t'i quaj parti politike me orientim të majtë në Gjermani, i gjejmë nga viti 1975/76 mbas ardhjes së të strehuarve politik dhe duke marrë parasysh që nga të mërguarit kishte edhe me përgatitje shkollore të mesme e të lartë. Por edhe në mërgatë, vinin t'i vizitonin edhe studentët dhe intelektualët. Këta sillnin një frymë të re dhe guxim mërgatës se edhe mërgata duhet të angazhohej në politikë për avancimin e çështjes shqiptare. Në ish RSFJ ishte arritur pak mbas 1974 por nuk ishte e mjaftueshme për shqiptarët. Por, kur ata erdhën në një vend demokratik e shijuan edhe lirinë fjalës e shprehur dhe tubimet, lejonin, demonstrim në rast se u shkeleshin të drejtat. Por edhe ligjet demokratike, nuk përdorej dhunë ndaj tyre vetëm nëse ishin të dhunshëm dhe organizatat që merreshin me të drejtat e punëtorëve, Sindikatat (DGB) Bashkimet profesionale, organizatat për mbrojtjen dhe lirive të njeriut, bëri që mërgimtarët ta fitojnë guximi për kundërshtimin kur ju shkeleshin të drejtat e tyre. Ndoshta në fillim punëtorët shqiptarë nuk ishin të informuar se kishin të drejtë për probleme politike me kërkue të drejta, me kalimin e kohës u njoftuan se edhe të huajt që jetonin në Gjermani bënë aktivitete politike për gjendjen në vendet tyre siç ishin kroatët që vinin nga shteti përbashkët Jugosllavia, turqit për çështjet e tyre edhe kombet tjera. Edhe mërgata jonë ia filloi të shprehet për gjendjen politike në vendin tyre nga trojet në ish Jugosllavi, se nuk ishte e mirë. Një pjesë jo madhe u angazhuan në veprimtari politike ata që nuk i llogariteshin pasojat, një pjesë ishte e organizuar në vendlindje dhe vetëm vazhduan aktivitetin e tyre atdhetar por duke rritur rrethin me simpatizantë të ri, sepse fushëveprimi ishte më i lehtë.

Këtu nuk ishin organet e ndjekjes nga Jugosllavia por shteti jugosllav mundahej edhe në mërgatë të kontrollonte me ane të përfaqësive diplomatike dhe konsullore, me këshilltarët e dërguar për kujdesin social dhe të drejtat në punë të mërgatës. Por edhe me punëtorë të sigurimit shtetëror që vizitonin dhe qëndronin në Gjermani, dhe nga mërgata kishte të atillë informatorë që njoftonin sigurimin e Jugosllavisë edhe nga mërgata shqiptare. Siç ndodhte kur

veprimtarët politik ktheheshin në pushime, duke i marrë në biseda informative dhe duke i burgosur dhe dënuar siç i kishte ndodhur veprimtarit Hysen Gega (pseudonimi Vasili) në punë të përkohshme në rrethin e Shtutgartit i cili u burgos në Kosovë, në vendlindje, më dhjetor-janar 1980/81. Gjatë kontrollimit ju morën një sasi e madhe e materialit propagandistik Gazeta «Bashkimi» dhe trakte që tregonin veprimtarinë e mërgimtarëve. Ata që e lajmëruan Gegën janë të njohur për shumë veprimtarë.

Por, fatin e Hysen Gegajt e patën edhe shumë mërgimtarë që kur vizitonin vendlindjen burgoseshin dhe dënoheshin me burgime të gjata. Siç i u kishte ndodhur edhe shumë anëtarëve të Klubit «Emin Duraku» dhe anëtarëve të “FKP” në rrethin e Düsseldorfit. Por një pjesë e mërgimtarëve të tjerë nuk shkuan në vendlindje pasi i kishin të rezervuara dënimet me burg, këta ishin shumë veprimtarë që vizituan Kosovën pas luftës se UÇK-së, më 1999. Por nuk ishin vetëm veprimtarët e klubit dhe të Frontit që nuk shkonin në vendlindjen e tyre në viset shqiptare në ish RSFJ por të gjithë veprimtarët politikë pa dallime si të majtit ashtu edhe të djathtit ata që ishin kundër politikës se ish regjimit komunist-jugosllav.

Tani do i përmendi disa parti (organizata) politike të majta, pasi të gjithë nuk kishin të bënin me ideologjinë e majtë komuniste, por vetëm si dekor, pasi shteti amë ishte komunist -RSPSH, dhe se qëllimi i vetëm ishte bashkimi kombëtar:

- «Fronti i Kuq Popullor» (FKP)
 - Grupi Komunist «Zëri i Kosovës» në Shtutgart
 - «Organizata Marksist– Leniniste e Kosovës»
- (OMLK)
- «Grupi të Majtit e Ri Dogmatik» (Gruppen der dogmatischer
 - «Neuen Linken» albanischer Richtung).
 - “Partia Komuniste Marksiste – Leniniste Shqiptare (PMLSH)

- Lëvizja Nacional-Kombëtare Çlirimtare e Viseve Shqiptarëve në (LNÇKVSHJ)

Këto parti zhvillonin aktivitetin politik në Gjermani por jo të gjitha kishin shtrirje të madhe pasi ende ishin të vogla për organizim në gjithë Gjermaninë. Arsyet ishin mungesa në shumë drejtime si materiale, njerëzore, politike, pasi Gjermania kishte territor të madh dhe shqiptarët nuk ishin vendosur njësoj në gjithë territorin e RFGJ. Por, qytetet ku më së shumti ishin organizuar shqiptarët ishin Boni, Düsseldorf, Shtutgarti, Frankfurti, Müncheni etj.

Fronti i Kuq Popullor (FKP), i formuar në tetor 1977, nga Ibrahim Kelmendi me bashkëmendimtarë Besim Rexha, Xhavit Ramabaja, Idriz Balaj dhe shokë të idealit. Si organizatë politike që në statutin e përcaktonte si Lëvizje Nacional-Çlirimtare pa ideologji, pluraliste, anëtarët mund të jenë çdo shqiptar dhe shqiptare që donte të angazhohej për çlirimin e Kosovës dhe trojeve në Jugosllavi, pavarësisht bindjeve politike dhe ideologjike dhe përkatësisë fetare. Këtë aktivitet FKP e zhvilloi në gjithë Gjermaninë, Zvicër dhe Belgjikë. Anëtarët ishin nga të gjitha viset shqiptare në Jugosllavi dhe nga mërgata e shteteve tjera. Kështu edhe ndodhi dhe shqiptarët e Turqisë u angazhuan në Front. Pra, FKP, ishte rezultat i ngritjes së vetëdijes kombëtare dhe nevojës së një organizimi të tillë në mërgatën shqiptare, kur themeluesi dhe bashkë themeluesit ishin të njohur në mes veti dhe gjatë veprimtarisë kombëtare edhe më herët dhe iniciatori Ibrahim Kelmendi edhe para arratisjes kishte shkuar në RFGJ për të punuar që nga vitet 1970 si djalë 16 vjeçar tek dajët në Erlangen, para lagje e Nürnbergut. Gjendja ekonomike e familjes së Ibrahimit (Vuthjanëve) ishte shumë e vështirë, ishin gjashtëdhjetë anëtarë. Këto shkuarje për të punuar ia mundësuan që të njihej me mërgimtarë patriotë. Kështu rreth vitit 1977 e formuan këtë organizatë politike si parti politike jo e nivelit evropian me orientime të majta dhe të djathta por këta ishin vetëm atdhetarë që kishin të bënë për çlirimin e shqiptarëve në Jugosllavi.

Me konsolidimin dhe rritjen e anëtarëve këta kishin botuar fletushkën për ndër të 100 vjetorit të Lidhjes së Prizrenit «Rron or rron e nuk vdes Shqiptari» dhe e shpërndan edhe anëtarëve dhe mërgatës nëpër qytete të ndryshme të Gjermanisë në vitin 1978 edhe organin e organizatës Gazetën «Bashkim» që drejtonte Ibrahim Kelmendi i cili nuk lavdërohej, por, tregon një të vërtetë se kishte pas vështirësi profesionale dhe materiale. Gazeta dërgohej në Kosovë dhe shpërndahej edhe në mërgatë, vetëm nga një pjesë paguhej dhe tjerët e merrnin falas duke ditur gjendjen e mërgimtarëve. Veprimtaria e Frontit kishte shtrirje nëpër Gjermani, por, qendra më e organizuar ishte rajoni i Düsseldorfit, klubi «Emin Duraku», i cili nuk kontrollohej nga jugosllavët dhe pjesa dërmuese ishin edhe anëtarë të Frontit dhe themelues të Frontit. Organizata për ta ruajtur anëtarësinë nuk mbanin evidenca se kishin frikë se mos ato evidenca bien, zbulohen nga organet jugosllave (Sigurimi UDBA) dhe numri do të zvogëlohej dhe anëtarët do të dënoheshin, Ndoshta vetëm një pjesë ishin të njohur për mërgimtarët, vetëm ata që pranuan të mos e vizitojnë vendlindjen. Ka pak dokumente të shkruara dhe vetëm nga kujtimet e asaj periudhe i shfrytëzoja disa nga kujtimet e anëtarëve për punimin tim. Nga ata që themeluan Frontin dhe disa ishin aktiv nga 1977- 1999, punuan për çështjen shqiptare që të zgjidhet përfundimisht në favor të saj. Këta ishin veprimtarët më të dalluarit: Ibrahim Kelmendi Vuthaj-Bochum, Besim Rexha, Xhavit Ramabaja, Hysen Gega -Therandë - Shtutgart, Hasan Hoxha-Shqipëri - Bruksel, Sonja V. Ibishi Kuqishtë - Osnabrück, Vëllezërit Rekaj Nebiu Hyzriu-Ferizaj, Nazmi, Sylaj, Mursel Nuhaj-Düsseldorf, S. Tofaj Junik-Stutgart, Hysen Xhelili-Kalisht-Gostivar-Belgjikë, Qemajl Bajrami-Dibër-Nürnberg, Maksut Saramati-Zhur-München, Sylejman Haxhija-Llabian-Wüppertal, Nami Ramadani-Tetovë, Bajram, Rifat Mulaj-Burim-Berlin, Jahir Prekaj-Gllgovc-Këln, Latif Përvetica-Besianë-Leverkusen, Shukri Xhelili-Tetovë-Bonn, Isa Elshani-Krajkovë-Bonn, Imer Duka-Deçan, Muhamet Elshani-Osdrim-Hamburg, Hasan

Kadriu-Preshevë, Mustafë Mekaj-Bogë-Mülheim Rue, Mustafë Kelmendi-Llabian-Mülheim Rue, Murat Kryeziu-Mleqan-Bernhausen, veterani nga Burimi, Idriz Bajra. Këta u bënë anëtarë me gjithë familja dhe në seli kur mblidheshin dhe kuvendonin për gjendjen në vendlindje dhe mërgatë, dhe nga këto vende planifikohej aktiviteti politik. Edhe organet gjermane kanë dokumente, por, ende janë ndaluar për studiuesit, deri në vitin 2050/60.

Lëvizja Nacional Çlirimtare e Kosovës dhe Viseve Shqiptare në Ish Jugosllavi, ishte një lëvizje që vepronte në Kosovë në vitet 1960, e formuar nga Metush Krasniqi dhe Adem Demaçi simbol i rezistencës shqiptare në ish Jugosllavi. Në RFGJ vepronte nga vitet 1977 në fillim nga Bardhosh Gërvalla dhe me arratisjen e Jusuf Gërvallës në vitin 1979 aktiviteti kaloi në një shkallë të lartë të veprimit. Sidomos gjatë vitit 1981, grupet bashkëpunonin mes veti dhe ishin më të organizuar. Jusufi vërtet ishte lider edhe kundërshtarët i falte për shkak të çështjes dhe lirisë së trojeve shqiptare. Aktiviteti i LNÇKVSHJ ishte për tubimin e mërgatës, me anë të shpërndarjes së shtypit dhe pamfleteve politike që të njohin punëtorët gjendjen reale të shqiptarëve në Jugosllavi. Ndhimesë të madhe jepte Bardhosh Gërvalla se ai punonte si punëtor social në Zyrat Arbeits - Wohlfarts ku ishte vetëm punëtor dhe kontaktet i kishte të përditshme dhe ai i ndihmonte punëtorët shqiptarë edhe jashtë fushës që mbulonte, nga kjo fitoi edhe përkrahës dhe veprimtarë të Lëvizjes që kjo shtoi numrin e atdhetarëve në aktivitet. LNÇKVSHJ tani vepronte në gjithë Gjermaninë dhe bashkëpunonte edhe me organizata tjera. Shtypit ju kushtua kujdes i veçantë pasi Jusufi kishte profesion gazetarinë dhe tani si Bashkimi dhe Traktet dilnin më profesionale «Lajmëtari i Lirisë» dhe «Zëri i Kosovës» filloi të dalë – nëntor 1981, Jusuf Gërvalla nxori Nr. 1 të «Zërit të Kosovës», organ i Lëvizjes Nacionalçlirimtare të Kosovës dhe viseve të tjera shqiptare në Jugosllavi. Rritja e simpatizantëve dhe aktiviteti i Lëvizjes dhe organizatave tjera ishte shtruar nevoja që të bashkohen organizatat politike në një organizatë politike shqiptare pas demonstratave të vitet

1981 të marsit – prillit. Mbas pranverës studentore 1981 (Demonstratat e marsit dhe prillit 1981) patën jehonë edhe në mërgatë ku një pjesë të organizuar më parë në veprimtari atdhetare, nuk i gjeti të papërgatitur. Ata, deri tani kishin mbajtur tubime më mërgimtarë duke informuar për nevojën e organizimit për kauzën e Kosovës dhe shqiptarëve të Jugosllavisë dhe shpërndarjen e trakteve nëpër banesat kolektive të punëtorëve shqiptarë dhe dërgimin në Kosovë dhe viset shqiptare në ish RSFJ, duke botuar Gazetat «Bashkimi» organ i Frontit të Kuq dhe më vonë «Lajmëtari Lirisë», Jusuf Gërvalla më vonë shpërndau edhe «Zërin e Kosovës».

Dhe vazhduan aktivitetin e tyre më intensive duke organizuar demonstrata në qytetet e Gjermanisë (Bonn, Düsseldorf, Frankfurt, Shtuttgart, Munchen, Hanover, Hamburg, etj.), por duke i penguar tubimet e organizuara edhe nga Ambasada, Konsullatat e RSFJ që e dezinformonin mërgatën për demonstratat 1981 dhe duke quajtur me emra të ndryshëm, pengonin koncertet që organizoheshin për festat shtetërore në Gjermani, si shenjë mos kënaqësie ndaj situatës në vendlindje vrasjeve, burgosjeve dhe diferencimeve, largimin nga puna, etj.

Mërgata duke mos u kënaqur me këtë gjendje, pjesa e patriotëve i ndërpresin edhe më dhunë koncertet, duke thyer veglat e muzikore. Kur kishte kundërshti nga Estrada e Kosovës dhe përfaqësuesit Konsullatave, kishte dhunë ndaj tyre dhe përkrahësve të tyre. Nga mërgata kishte që ishin të mashtruar ose bashkëpunëtorë të konsullatave jugosllave që diskriminonin shqiptarët. Këto veprime udhëhiqeshin nga organizatat patriotike Fronti i Kuq popullor (FKP) e Ibrahim Kelmendit, Lëvizja Nacional Çlirimtarë e Kosovës dhe Viseve Shqiptare në Jugosllavi (LNÇKSVSHJ) e Jusuf Gërvallës, Organizata Marksiste Leniniste e Kosovës e Avdullah Prapashticës, por edhe organizatat politike më të vogla. Gati në të gjitha qytetet ndodhën këto ndërprerje të tubimeve dhe koncerteve t; organizuara nga Jugosllavia në qytetet e Gjermanisë në vitet 81-82 (München,

Shtutgart, Frankfurt, Bonn, Düsseldorf, Hamburg, etj.). Këto ndërprerje patën jehonë të madhe në mërgatë dhe tek vendasit por edhe presionet u shtuan ndaj mërgatës dhe estradës që u solidarizuan me patriotet në ndërprerjes së koncerteve, duke mos lejuar që të dalin jashtë Kosovës ata që kishin lidhje me udhëheqësit irredentistë siç i quanin jugosllavët dhe shërbëtorët e tyre shqiptarë. Ata me familjarët u dënuan me burgje. Veprimtaria e tyre zgjati deri në çlirimin e Kosovës edhe pas vrasjes së Jusufit, Kadriut, Bardhoshit, më 17.1.1982 duke mos e lënë në gjysmë rrugën e lirisë së Kosovës.

Bashkimi dhe përpjekjet e bashkimit të organizatave Politike në mërgata në Evropën Perëndimore, me ardhjen e të ikurve politikë më përgatitje shkollore më të lartë se të punëtorëve mysafirë dhe atyre që ishin duke u shkolluar në Gjermani, solli po ashtu ndryshim në radhët e mërgatës.

Nga tri organizatat, si më të mëdhatë, filluan bisedimet pasi aktivitetin e bënin të përbashkët duke filluar më 1980-1981, Fronti i Kuq, Lëvizja (LNÇKVSHJ) dhe Organizata Marksiste - Leniniste e Kosovës e udhëhequr nga Kadri Zeka, pasi Fronti kishte pushuar veprimtarinë dhe vepronin bashkë me Lëvizjen e Jusuf Gërvallës dhe me organizatat tjera. Fronti dhe LNÇKVSHJ veprimtarinë politike në Gjermani dhe vendet tjera të Evropës Perëndimore të gjitha aktivitetet i kishin bërë bashkë. Duhej një palë e tretë dhe kjo ishte organizata OMLK dhe udhëheqësi vizionar Kadri Zeka, gazetar i Radio Prishtinës. Jetonte në Zvicër si i strehuar politik dhe përgatiti “Tezat e Frontit për Republikën e Kosovës të cilat sipas Kadriut ishin përgatitur në Kosovë nga OMLK. Bisedat për bashkimin ishin të vështira ekzistonte një dyshim i madh në mes të organizatave dhe ndikimit të madh nga udhëheqësi i LNÇKVSHJ, Sabri Novosella i cili e pengonte Jusufin të kryente bashkimin. Sabriu ishte larguar nga Jugosllavia në Shqipëri dhe nga Shqipëria në Turqi, në Lindje e jo në Perëndim. Por edhe kjo ishte e dyshimtë sipas disa atdhetarëve të kohës.

Martesa e Kadriut ndodhi më 1 e 2 janar 1982 dhe ai ftoi veprimtarët nga mërgata nga Gjermania dhe Evropa dhe këtu u vendos

të kryhej bashkimi dhe të liheshin anash mos marrëveshjet në mes të Kadriut dhe Jusufit, pas një udhëtimi të mëparshëm të Bardhit dhe Kadriut në Stamboll. Takimi në dasmë shkriu akullin.

Jusufi vendosi të takohen të tre udhëheqësit dhe ta bënin bashkimin dhe më 16.1.1982, Jusufi e fton Kadriun dhe Ibrahimin dhe bashkëveprimtarët dhe në banesën e Murat Kryeziut, pasi do ta kishin shikuar dramën shqiptare për Shote dhe Azem Galica «Gërsheti i Luftës» e Teatrit të Shqipërisë të pranishëm ishin 22-23 persona, Jusufi, Kadriu, Bardhoshi, Sahiti, Ibrahim, Sylë Nuhaj, Nuh Sylejmani, Murati, etj.

Jusufi, duke parë situatën, nga këtu mori me vete Kadriun dhe Sylë Nuhajn, Ibrahim Kelmendin dhe shkuan në banesën e tyre në Untergruppenbach dhe atje u pajtuan për bashkimin. Për detaje mbetën t'i rregullojnë Jusufi me Kadriun dhe ta njoftonin Ibrahimin ma vonë. Ishte një natë e acartë e Janarit dhe në mëngjes pas ngrënies së mëngjesit, Sylë dhe Ibrahim udhëtuan për Düsseldorf se në mbrëmje në Klubin «Emin Duraku» ishte paraparë shfaqja e dramës «Gërsheti i Luftës». Pas shfaqjes në mbrëmje vonë u mor lajmi për atentatin ndaj atdhetarëve, i natës 17.1.1982 në Untergruppenbach afer Heilbronit.

Mërgata me vështirësi vazhdoi në rrugën e nisur nga prijësit e tyre. Jusuf Gërvalla dhe Kadri Zeka dhe Bardhosh Gërvalla, Ibrahim Kelmendi kur në mërgatë filluan të vijnë intelektualë dhe ish të burgosur politik nga viset shqiptare, por deri te konsolidimi kishte vështirësi të madhe ngase ishin synimet karrieriste, bajraktarizmi, dhe duke i shërbyer me vetëdije dhe pa vetëdije disa Jugosllavisë i bënin pengesa Lëvizjes dhe mërgatës për konsolidim. Por edhe bashkëpunëtorët shqiptarë që ishin punëtorë të sigurimit shtetëror të infiltruar nga jugosllavët në organizata politike shqiptare.

Përndjekja e veprimtarëve politikë në RFGj

Organet gjermane kanë dokumente ku organet e drejtësisë e policisë nga një herë edhe i përndiqnin veprimtarët politikë, pasi që marrëdhëniet ndërshtetërore ishin të mira në mes dy vendeve RFGJ dhe RSFJ. Ata kishin një marrëveshje për Ekstradim kur Jugosllavia kishte dorëzuar pjesëtarët e Rothe Arme në Gjermani. Dokumentet ku dëshmohen këto Marrëveshje ende janë me ndalesë për publikun deri në vitin 2050/60. Këtu i kam gjetur si kundërshtar të shtetit RSFJ dhe të akuzuar në dy shtetet edhe në RFGJ, disa aktivistë të Frontit dhe të organizatave politike shqiptare, ku kundër këtyre dëshmonin punëtorë të përfaqësive diplomatike të RSFJ ndër ta kishte edhe shqiptarë, denoncohet nga Ambasadori Renc dhe të tjerë dhe të dhënat jepen nga organet gjermane. Këtu janë emrat e dhjetë shqiptarëve me disa të dhëna personale siç citoreshin nga dokumentet gjermane:

1. Ibrahim Kelmendi, i lindur 23.6.1954 Student i gjermanishtes dhe Filozofisë në Bochum pjesëmarrës në demonstrata dhe prishjen e tubimeve të mërgimtarëve. Kërcënoi ambasadorin me pistoletë, njohës i mirë i gjermanishtes.
2. Jahir Prekaj, Këln edhe kundërshtar i RSFJ dhe i personelit diplomatik të RSFJ më kërcënoi me pistoletë sikurse edhe Kelmendi.
3. Gëzim Rexhepi, Düsseldorf, kundërshtar i RSFJ kundër Përfaqësuesve diplomatik.
4. Idriz Reka, Düsseldorf i armatosur sikur Kelmendi kundër RSFJ.
5. Bardhosh Gërvalla, punëtor social në Ludvigsburg (Arbeiter Wohlfahrt).
6. Jusuf Gërvalla, Gazetar, shkrimtar, politikan kërkues i strehimit politik 1978, ka sulmuar sigurimin e Ambasadorit.

7. Sonja Vesel Ibishi, Mësuese, studente nga Jugosllavia, veprimtare për çështje kombëtare.

8. Isak Guta, student në Çekosllovakia, jeton në Frankfurti, Hamburg

9. Demë Metaj, atdhetar, mërgimtar kundër Jugosllavisë

10. Xhavit Ramabaja, Bielefeld.

Kundër këtyre atdhetarëve të organizatave që vitin 1981 vepronin bashkërisht të gjithë, përfaqësuesit e shtetit jugosllav në këtë periudhë kishin edhe mbështetjen e një segmenti të vendit mikpritës, Ministrisë së Punëve të Brendshme dhe sidomos BGD (Shërbimi Informativ Federal Shtetëror) kjo vërtetohet se edhe ndjekja e mërgimtarëve atdhetarë dhe mos dhënia e strehimit politik.

Klubet e mërgatës shqiptare në RFGJ

Në vitet 1970 deri në vitin 1982, u formuan shumë klube e shoqata kulturore. Kjo ishte edhe interesi i mërgimtarëve që u takonin dhe çmалleshin në mes veti se në këto vite numri nuk ishte shumë i madh i tyre nëpër qytetet ku kishte shqiptarë. Ata në fillim nuk i kishin marrë familjen e tyre në mërgim. Por këto klube – shoqata i ndihmonin edhe përfaqësuesve diplomatik t'i kontrollonin më mirë, t'iurvejonin.

Demonstratat, solidarizim me pranverën studentore 1981

Aktiviteti në vazhdimësi i veprimtarëve edhe pse e larguan nga vendlindja nuk i ndali së vepruari por në vendin mikpritës gjetën një klimë më të volitshme edhe ata që nuk ishin aktiv në vendlindje. Por mendjen dhe në zemrat e tyre kishin lirinë-barazinë e shqiptarëve. Por jeta në robëri dhe skamje dhe pa të drejta, e kishin ekzistencën prioritet e familjet kërkonin mbijetesë. Ardhja në mërgatë si punëtorë në RFGJ nga të ardhurat e tyre u ngrit edhe standardi i jetës ekonomike dhe shoqërore kulturore. Por edhe mërgimtarët në vendin

mikpritës gjetën një jetë pluraliste (demokratike) ku fjala e lirë nuk sanksionohej, dhe demonstratat paqësore ishin të lejueshme. Por, edhe këto të drejta që gëzonin mërgata shteti nga vinin iurvejonte dhe dënonte kur vizitonin vendlindjen. Por, edhe një pjesë nuk e ishin guximin t'i bashkohen këtyre demonstratave të pranverës 1981 këtij karvani lirie.

Aktivistët politikë edhe si mërgata e ligjshme dhe ajo politike nga viti 1976-80, punuan në ngritjen e vetëdijes kombëtare se ishte koha që edhe shqiptarët të jenë të barabartë në atë RSFJ burgu i disa kombeve. Kjo elitë e veprimtarisë politike në Gjermani vazhdoi ashtu si kishte vepruar në vendlindje ilegalisht në grupe të vogla dhe në organizata politike patriotike. Grupi që u takonte këtyre veprimtarëve e bëri aktive edhe mërgatën. Duke shpërndarë trakte, gazeta dhe libra, kaseta (muzikore, filmike) patriotike që krijonin vetë dhe i merrnin nga Shqipëria, nëpër ambasadat e saj në Vjenë dhe vendet tjera. Por, në vitet e fundit, të 1978/81 botonin edhe shtypin e tyre siç ishte «Bashkimi» e FKP, «Liria» e OMLK – Kadri Zeka, dhe «Lajmëtari i Lirisë» & Zëri i Kosovës nga Jusuf Gërvalla sa ishte gjalle. Por edhe me takime me mërgimtarët dhe duke biseduar, dhe shpjeguar nevojën e barazisë së shqiptarëve në RSFJ.

Kjo veprimtari e këtyre politikanëve (fillestar po i quaj) bëri që vetëdija kombëtare të rritej dhe në Pranverën 1981 në mërgatë nuk ishin të rastësishme, por të organizuar nga organizatat politike ekzistuese (FKP, OMLK, LNÇKSHVJ – edhe atdhetarëve të pa angazhuar dhe Klubet në Gjermani, Zvicër, Belgjikë këto aktivitete – demonstrata nuk munden të jenë të ndara, se ato i organizonin të njëjtët veprimtarë. Ky bashkëbisedim dhe me anë të këtyre trakteve, gazetave bëri që numri i pjesëmarrësve të ishte solid (200 – 1500) në demonstrimin e vitit 1981 në vendet perëndimore. Sikurse pranvera studentore (Mars – Prill) në Kosovë – viset shqiptare në ish RSFJ ashtu ishin edhe perëndim. Në Gjermani, Zvicër e Belgjikë, demonstratat zgjatën gati tërë vitin 1981. Por ato u bënë të përvitshme deri më 1999, kur u çlirua Kosova më 12.6.1999 nga UÇK dhe

intervenimi i NATO-s. Por, demonstratat gjatë viteve 1981 -1999 u zhvilluan gati në gjithë shtetet demokratike evropiane dhe në Amerikë e Australi.

Demonstratat në përkrahje të Kosovës, në vitin 1981 u bënë në këto vende: Zvicër, Gjermani dhe Belgjikë: Demonstratat filluan në muajin Prill (si pranvera e studentore) në Zvicër me bashkëpunimin e udhëheqësve të organizatave politike (OMLK, FKP dhe LNÇKVSHJ), të prirë nga Kadri Zeka, Ibrahim Kelmendi dhe Jusuf Gërvalla).

Demonstrata u mbajt në datën 11.4.1981 në Bern, kryeqendra e Zvicrës, një muaj mbas asaj në Menzën e studentëve në Prishtinë. Grumbullimet bëheshin në Stacion të Trenit në Bernë në ora 10.30 dhe filluan marshimin e më shumë se 400 pjesëmarrës në drejtim të Ambasadës jugosllave. Në ballë të tyre ishin liderët e organizatave politike (Kadri Zeka, I. Kelmendi) më një ndryshim se në vende të Jusuf Gërvallës në mungesë të dokumenteve të udhëtimit (pasaportës) ishte i vëllai i tij, Bardhosh Gërvalla, me një dekor – koreografi (paraqitje) madhështore të demonstruesve me flamuj kombëtar dhe me parulla politike dhe më brohoritje që barteshin nga pjesëmarrësit, karakteri i parullave të shqiptuara në kore dhe të shkruara ishin: «Kosova Republikë»; «Studentë. punëtorë, fshatarë, jemi një e të pandarë»; Jemi shqiptarë dhe jo jugosllavë»; »Lironi të burgosurit nga burgjet jugosllave»; »Poshtë fashizmi terrorist jugosllav«, »Lavdi motrave dhe vëllezërve të flijuan jetë e tyre për lirinë e atdheut«;

»Kosovë Republikë, Vetëvendosje«; »Lavdi Marksizmit – Leninizmit« dhe parullat në gjuhën gjermanishte »Hoch die internationale Solidarität“, të shkruar nga I. Kelmendi. Këndoheshin edhe këngët patriotike, lëshoheshin edhe Himni kombëtar, por nuk mungonin edhe brohoritjet për Enver Hoxhën si lider i shtetit shqiptar. Fjalimet i mbajtën Kadri Zeka, I. Kelmendi, Bardhosh Gërvalla që ngazëllonin pjesëmarrësit. Por kishte edhe vendas që merrnin pjesë, por edhe shikonin anash marshimit dhe solidarizoheshin me ta nga një herë me brohoritje. Organet kompetente (Policia) i shoqëronin dhe i

ruanin. Kështu filloi demonstrimi i shqiptarëve përëndim. Por kishte edhe demonstrata më parë nga shqiptarët por ato ishin me kombet tjera (kroatet, turqit). Pjesëmarrësit nga RFGJ qindra shkuan më autobusë e automobila nga qytetet gjermane.

Demonstrata e dytë, po ashtu u zhvillua në Zvicër në qytetin Zürich, një javë mbas të parës, zakonisht mbaheshin të shtunave se mërgimtarët në fundjavë nuk punonin dhe pjesëmarrja ishte më e madhe. Demonstrata u mbajt më 18.4.1981 sikurse demonstrata e mëparshme, fillonte nga Bahnhofi (S. trenit) dhe vazhdoi rrugën deri te Konsullata e Jugosllavisë në Zürich me të njëjtën përmbajtje, parulla, brohoritje dhe fjalime, mbaroi e qetë pa asnjë eksces tani mërgata filloi të fitojë edhe përvojën e duhur organizative.

Demonstrata e radhës u mbajt në çerdhen e mërgimtarëve atdhetar në Düsseldorf ku vepronte klubi «Emin Duraku» që e organizoi bashkë me organizatat politike shqiptare dhe përkrahjen e mërgimtarëve pa dallime ideologjike – fetare dhe krahinore. U mbajt më 9.5.1981. Në këtë demonstratë ishte një rekord i pjesëmarrësve

1.400 veta. Por në këtë demonstrim të mërgatës, ishte edhe një risi, mbajti fjalim edhe një intelektual - studente – mësuese nga Kuqishta e Rugovës vajza e veteranit të arsimit Vesel Ibishi (Sonja Ibishi). Parullat dhe dekori ishte njëjtë sikur më parë, por këtu këndoheshin vargjet e Çajupit:

«Për mëmëdhenë, vraponi burra se s'ka me pritë, Të vdesim sot me besa – besë, Pranë flamurit të kuq që u ngrit», dhe “Republikë, kushtetutë, ja me hatër, ja me luftë, ja me luftë, ja me grusht, ja me grusht, ja me pushkë! Para Konsullatës së Jugosllavisë oratorët ishin të njëjtë Kadriu, Ibrahim, Bardhoshi por këtu ju shtuan edhe Sonja Ibishi e Jusuf Gërvalla. Por pjesëmarrja e grave dhe fëmijëve ishte më e madhe, mbase atdhetarët kishin moto se pa gruan me drejta të barabarta liria vjen me vonë.

Mbas kësaj demonstrate, shkuan në një sallë për shikimin e filmit të «Kino - Studio Shqipëria e Re», «Ballë për ballë», i përgatitur nga I. Kelmendi.

Demonstrata e mbajtur e radhës ishte në München, kryeqendër e Bavarisë (Bayern) u mbajt më 16.5.1981, ku morën pjesë një numër i konsiderueshëm i mërgimtarëve. Si zakonisht, tubimet bëheshin në stacion të trenit dhe marshonin në drejtim të përfaqësive diplomatike jugosllave dhe vazhdon në ndonjë shesh të madh qyteti, ku kishte frekuentim nga shumë qytetarë vendas dhe të huaj që jetonin në Gjermani. Mbase këto demonstrata kishin qëllim që të fitohej përkrahja e çështjes së shqiptarëve e vendit mikpritës, e qytetarëve të saj dhe atyre që jetonin në Gjermani. Në këtë demonstratë u hodh edhe një parullë e re nga të përpamet: «Titizim është fashizëm». Nga këtu filloi të mblidhen edhe ndihma në të holla për ndihmë aktivitetit politik shqiptar në mërgatë.

Demonstrata e Shtutgartit si kryeqendër e landit Baden-Württembergut, u mbajt më 23.5.1981, në sheshin «Königsplatz» (Sheshi mbretit), rrugë dhe sheshi kryesor i qytetit, me pjesëmarrjen e 200 vetëve me parulla dhe fjalime të ngjashme sikur të mëhershme por në parullat në gjuhë gjermane silleshin nga Ibrahim Kelmendi.

Në këtë demonstratë ndodhi edhe incidenti kur nga një shkollë jugosllave dikush po fotografonte demonstruesit. Bardhoshi me disa shokë u futën brenda në ndërtesës. Përveç fotografit ishte edhe konsulli i përgjithshëm Branko Dimitrijeviqi. I sulmojnë dhe ja thyejnë aparatin fotografik dhe ja marrin filmin. Në këtë zhvillim ndërhyri policia gjermanë dhe i merr në mbrojtje diplomatët jugosllavë dhe demonstruesit shqiptarë akuzohen për prishjen e rendit publik. Filmat i konfiskoi policia e Shtutgartit.

Demonstrata e kryeqytetit të Belgjikës u mbajt në sheshin

«Plasse flage» (Sheshi i Flamurit) që i përfshihej në komunën Iksel të Brukselit, e datës 13.6.1981. Në këtë demonstratë ishin edhe nacionalistët që mbanin Flamurin pa yll por rrinin larg masës së organizuar nga organizatat politike pro Shqipërisë. Që udhëhiqej nga treshja Kadriu, Kelmendi, Bardhoshi me dekorin e njëjtë, me flamuj me yll dhe me parullat që shqiptonte me megafon Ibrahim Kelmendi

si «Kosova Republikë», «Poshtë terrori jugosllav», «Liri barazi», «Liri për Adem Demaçin», etj., që përsëriteshin në kore nga të pranishmit që kalonin 500 vetë. Por, këtu, demonstrues ishin edhe të mërguarit në Turqi, që ishin shpërngulur nga koha e mbretit dhe Titos (1938-1941, 1953 - 1966). Ky kontingjent nuk kishte frikë nga jugosllavët se do të dënoheshin se tani ishin shtetas turq ose të vendeve perëndimore.

Por masës së demonstruesve ju drejtua Kadri Zeka të cilin demonstruesit e priten me entuziazëm. Nga të pranishmit u kërkua një minutë heshtje për të rënë për atdhe më 1981 në Prishtinë. Por edhe një peticion: Punëtorët shqiptarë nga Kosova – viset shqiptare në RSFJ dhe shqiptarët e shpërngulur në Turqi që jetojnë këtu në Bruksel, 13.6.1981, i drejtohej Kryesisë së Jugosllavisë, Kryesisë së Lidhjes Komunistëve të Jugosllavisë, Kuvendit Federativ të Jugosllavisë.

Në këtë Peticion, kërkohet që shqiptarët të jenë të barabartë me popujt tjerë të RSFJ. Tregohet dhuna ndaj tyre nga shteti jugosllav dhe dhuna e treguar si nga organet e drejtësisë dhe sigurimit (UDB). Kërkesat kryesore të demonstruesve në Bruksel ishin:

1. Kosovës t'i njihet Statusi i Republikës në kuadër të Federatës.
2. Popullit tonë t'i njihet e drejta për vetëvendosje.
3. Të lirohen pa kusht të gjithë të burgosurit politikë shqiptarë dhe të kthehen në Kosovë të burgosurit tjerë.
4. Të mos plaçkiten pasuritë e Kosovës nga republikat jugosllave, por ato t'i shfrytëzojë Kosova për zhvillim dhe pasurimin e vet.
5. Të njihet e drejta e festimit të festave kombëtare dhe e përdorimit të flamurit kombëtar nga të gjithë shqiptarët në RSFJ.
6. Kushte më të mira punë dhe jetesë për nxënësit e studentët kosovarë; trajtimin e barabartë të tyre me studentët e universiteteve tjera në Jugosllavi.

7. Sigurimin e punës për të papunët dhe inkuadrimin e mërgimtarëve në vendlindje

8. Lirinë e fjalës e të shtypit.

9. Të pezullohet vendimi për shtetrrëthim dhe ora policore në Kosovë.

10. Të tërhiqen të gjitha forcat policore e ushtarake të sjella nga jashtë.

11. Autorët e krimeve të shëmtuara të nxirren para gjyqit të popullit, për të marrë dënimin e merituar.

Këto kërkesa nuk janë lëmoshë nga Federata jugosllave por të drejta të fituar nga Lufta e Dytë Botërore dhe Konferenca e Bujanit. Në këto kërkesa legjitime, nuk ka asgjë komuniste por demokratike që ishin adapte për Evropën perëndimore të viteve '80 të shekullit të kaluar.

Demonstrata e radhës u mbajt më 4.7.1981, u mbajt në Frankfurt (kryeqyteti i librit) këtu mbahet panairi më madh në Evropë i librit. Entuziazmin e demonstruesve e prishën policia që për shkak të mos lajmërimit nga disa që kishin marrë përsipër, nuk e kishin kryer obligimin e marrë, kishin sabotuar. Por organet gjermane i lejuan ta mbanin demonstratën por në vend tjetër. Edhe aty tregoi se pati efektin e vet. Tani demonstratat kishin dekorin dhe manifestimin e njëjtë sikur të mëparshmit.

Demonstrata e Bazelit më 12.9.1981, u mbajt mbas mbarimeve të pushimeve verore, kur mërgimtarët me sytë e tyre e preken- shikuan situatën në Kosovë të mbas pranverës 1981.

Për organizimin e këtij cikli të demonstratave meritë patën mër- gimtarët Kadri Zeka, I. Kelmendi dhe Vëllezërit Gërvalla (Bardhoshi, pjesëmarrës në të gjitha demonstratat e Jusufi vetëm në RFGJ për shkak të dokumenteve të udhëtimit).

Për këtë aktivitet politik- demonstratat e mërgatës, njoftuan edhe mediumet vendase, gjermane dhe zvicerane dhe të Belgjikës siç is- hin: Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ), Shtutgarter Zeitung,

Suddeutsche Zeitung, Heilbronner Stimme, Der Tagesspiegel dhe Javorja politike Der Spiegel, Corriere de lla sera, Le Quotidien de Paris, Neue Zürcher Zeitung, Hürriet. Ani pse RSFJ bëri bllokadë për raportimet e mediave perëndimore për pranverën studentore.

Përkrahja e shtetit shqiptar dhe Pranvera studentore mars/ prill 1981 në Kosovë dhe mërgatën shqiptare

Shteti shqiptar në programin politik kishte edhe shqiptarët që mbeten padrejtësisht jashtë Shqipërisë Londineze. Edhe pas Luftës së Dytë Botërore nuk i mungoi interesimi, por deri në vitet 1960 kur filloi të konsiderohej kjo çështje, përkrahja ishte vetëm verbale.

Por mbas festimeve të përvjetorit të Skënderbeut më 1968, dhe Kongresit të drejtshkrimit më 1972 dhe pjesëmarrjen edhe shqiptarëve jashtë Shqipërisë dhe kontributit të tyre, por edhe përmirësimit të marrëdhënieve me Kosovën në lëmin kulturor – arsimore, marrëveshje ndër universitare Tiranë – Prishtinë, vizitat e artistëve (aktorëve, këngëtarë, filma, koncerte, drama).

Shteti shqiptar nëpërmes Radio Tiranës e cila emitonte program pos gjuhës shqipe por edhe në shumë gjuhë tjera, dëgjohej edhe nga bashkatdhetarë të cilëve ju dedikohej ky program. Shqipëria kishte përfaqësitë diplomatike tani edhe në disa vende evropiane. Ku ato përfaqësi kishin kompetenca kujdesi edhe për mërgatën që ndihmonte edhe këshillonte në mënyra të ndryshme: Materiale propagandistike, kaseta, video kaseta, libra, shtypin. Por edhe takonte në Përfaqësi të veta si ishte Ambasada në Vjenë, por edhe kur i akordonin terminët edhe në restorantet në auto – rrugë. Por edhe në Panairin e librit në Frankfurt ishte një vend takim i përvitshëm mbasi Shqipëria mernte pjesë. Aty bliheshin libra të ndryshme, takonin edhe shkrimtarët e njohur shqiptarë.

Ata në këshillat që ju jepnin ishin që aktiviteti politik të angazhohet vetëm për ngjarjet në viset shqiptare në Jugosllavi edhe të bashkëpunojnë edhe mërgatën e hershme nga Kosova të ikur mbas

Luftë së Dytë Botërore. Por, thoshin ata- të mos merren me politikën e Shqipërisë dhe udhëheqjen e tyre por kjo thuhej në konfidencë. Një nga ata që i takonte vazhdimisht ishte edhe Ibrahim Kelmendi, por jo i vetmi, takim të tilla kishin gati të gjithë liderët politik të mërgatës. Nga disa burime, thuhet se edhe me mjete monetare janë përkrahur mërgimtarët. Por edhe si duket në Shqipëri ka ekzistuar një resor vetëm për çështjen e shqiptarëve jashtë atdheut ku bënë pjesë edhe intelektualë të njohur (shkrimtari Sylejman Krasniqi, politikani Bujar Hoxha, këngëtari Dervish Shaqa e shumë të tjerë).

Ka ndihmuar edhe largimin e aktivistëve politik që nga Jugosllavia arratiseshin në Shqipëri duke i ndihmuar të ikin në perëndim.

Por, ndihma në vitin 1981, mbas demonstratave studentore dhe Kosovës përkrahja e parë ishte nga Shqipëria në qëndrimin e vet udhëheqësit Enver Hoxha dhe artikulli i tij i famshëm në organin partiak «Zëri i Popullit». Përkrahja e hapur Republikës së Kosovë që e dëshmuar edhe mjetet e informimit, gazeta, radio, televizioni- u lanë në shërbim të çështjes së Kosovës deri sot. Këtë, shteti shqiptar e zyrtarizoi edhe në Kongresin e partisë kur me bekimin dhe përkrahjen e delegatëve u përkrah Republika e Kosovës dhe vetëvendosja që u bë politikë zyrtare e Shqipërisë. Por, edhe përfaqësuesit e shtetit shqiptar në organizata të ndryshme ndërkombëtare preokupim e kishin çështjen e Kosovës dhe viset shqiptare në ish RSFJ. Por me ndihmën e të dërguarve të shtetit shqiptar u arrit edhe Bashkimi i organizatave politike përkundër ndonjë sabotimi.

